

Виробники підробок цілком можуть не знати про технології *Pogo Pin* і оснащувати свої товари зарядками, схожими на кабелі попередніх версій браслетів, тому для поповнення заряду фальшивого гаджета необхідно дістати капсулу та вставляти в гніздо.

Відрізнити підробку від оригіналу можна за зовнішнім виглядом і станом ремінця. У першому випадку він може видавати сильний специфічний запах, бути надто тонким або з надломом, мати недостатню кількість дірок для застібки. Справжній варіант виконано з силікону, він має так звану об'ємну окантовку навколо капсули, що відрізняє його від попередніх версій. Від нього не виходить зайвих ароматів, щільність помірна, тому порвати або зламати такий ремінець практично неможливо. Крім того, на оригінальних браслетах передбачено кілька дірок, щоб його змогли застібнути на зап'ясті як дитина, так і доросла людина з будь-яким розміром руки. Ремінці представлено в яскравій колірній гамі (8 відтінків), а також у витриманих спокійних тонах.

Перевіряти на оригінальність слід капсулу пристрою. Вона має кілька збільшений розмір порівняно зі своїм попередником, але присутні такі самі елементи. Важливо відзначити, що сенсорна кнопка буває у вигляді кола (без *NFC*) або підкови (з *NFC*) — обидва варіанти можуть виявитися як оригіналами, так і підробками.

В першу чергу, варто оглянути бічні частини капсули. З одного боку знаходиться кодова назва (*XMSH10HM*), з іншого — штрих код і серійний номер. Якщо найменування ще може бути присутнім на підробці, то серійний номер недобросовісні виробники не зможуть набити на корпус гаджета.

Крім бічних сторін слід звернути увагу на наявність логотипу «*MI*» позаду, намальованого на корпусі, у підробок він відсутній. Такі елементи як світлодіоди знаходяться на задній частині капсули. Всього їх два, розміщені вони по центру у вертикальному положенні. Перевірити справжність *Xiaomi Mi Band 5* можливо за активації світлодіодів (вони горітимуть зеленим світлом, але в оригіналі горять обидва діоди, у підробки — лише один).

Визначити справжність за кольором і габаритам капсули зовсім не складно. Оригінал випускають виключно

в чорному оформленні, капсула завдовжки 4 см. У підробок ці дані можуть бути змінені. Дисплей екрану займає 3 см площі капсули (на відміну від попередників його збільшено до 1,1 дюйма). Роздільна здатність складає 126×294 пікселів, яскравість — до 450 нт, що дає змогу чітко бачити дані на дисплеї за будь-якого освітлення. На підроблених виробках складно розглянути зображення або написи, частіше за все на екранах таких пристроїв — не повна колірна гамма.

Кращий спосіб перевірки *Mi Band 5* — за *SN* (серійним номером). Для цього потрібно перейти на офіційний сайт в розділ *Mi Verify* й заповнити основні поля у вкладці «Перевірка пристрою». Сюди обов'язково потрібно ввести номер, вказаний збоку на капсулі, після — натиснути помаранчеву кнопку «Перевірити». Процедура перевірки трекера на офіційному сайті *Xiaomi* займає кілька секунд. Система автоматично видає один із двох результатів:

1. Таблиця із зеленою галочкою та повідомленням про оригінальність пристрою.
2. Напис над полем з *SN*, що сповіщає про невірне введення номера або про неіснуючий гаджет.

Оригінальність можливо перевірити за допомогою програми *Mi Fit* на смартфоні, яка дає змогу дізнатися, який трекер знаходиться в руках у користувача — копія чи оригінал.

Оригінальний пристрій підключається до смартфона через *Mi Fit* без проблем. Спочатку потрібно підключити фітнес-браслет до смартфона у стандартний спосіб. Синхронізація з оригіналом займе не більше ніж 5 хв. Єдиний збій, який може статися в цьому випадку, — відсутність інтернету. Підроблений трекер підключається до програми надто довго, а як підсумок на екрані телефону з'являється сповіщення про помилку.

Ще один спосіб перевірки оригінальності — відстеження адреси *Bluetooth*. Якщо він залишається незмінним після декількох заходів в додаток, значить пристрій справжній. У фальшивок *MAC*-адреса змінюється автоматично, після кожної синхронізації гаджетів. Адреса знаходиться в самому додатку *Mi Fit*. Щоб знайти її, потрібно пройти шлях: «Профіль» — «Фітнес-браслет ...» — «Адреса *Bluetooth*» (внизу списку).

Н. В. Сиротенко,

старший науковий співробітник ННЦ «ІСІ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2023-6518>, e-mail: shunya1964@gmail.com

В. Г. Абросимова,

старший науковий співробітник ННЦ «ІСІ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3767-5303>, e-mail: abrosymova1985@gmail.com

ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ СТРОКІВ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

Анотація. Розглянуто актуальну проблему — строки виконання судових експертиз. Наведено поширені помилки, яких припускаються особи, що призначають судові почеркознавчі експертизи, та які об'єктивно збільшують час перебування матеріалів справи на експертизі або унеможливають її проведення.

Ключові слова: строки виконання, експертиза, недоліки, призначення експертизи, процесуальне законодавство.

Abstract. This abstract is devoted to a relevant problem: terms of conducting forensic examinations. Common shortcomings are introduced which involve persons appointing forensic handwriting analyses. They objectively prolong the time of working with case files while forensic examination or make it impossible to conduct it.

Keywords: terms of execution, forensic examination, shortcomings, appointment of forensic examination, procedural legislation.

Аннотация. Рассмотрена актуальная проблема — сроки проведения судебных экспертиз. Приведены основные ошибки, которые допускают лица, назначающие судебно-почерковедческие экспертизы, и которые объективно увеличивают время нахождения материалов дела на экспертизе или делают её проведение невозможным.

Ключевые слова: сроки исполнения, экспертиза, недостатки, назначение экспертизы, процессуальное законодательство.

Згідно з чинним законодавством України питання призначення та проведення судових експертиз урегульовано Законом України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ (далі — Закон), іншими нормативно-правовими актами України (ст. 2 Закону) [1].

Відповідно до ст. 3 Закону судово-експертну діяльність здійснюють на принципах законності, незалежності, об'єктивності й повноти дослідження.

До обов'язків експерта (п. 2.2 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5, далі — Інструкція [2]) належать прийняття до виконання дорученої йому експертизи, особисте проведення повного дослідження, надання обґрунтованого й об'єктивного письмового висновку на поставлені питання, а в разі необхідності — його роз'яснення.

Слід зазначити, що підставою для проведення судової експертизи є відповідне судове рішення чи рішення органу досудового розслідування або договір з експертною установою (експертом) — якщо експертизу проводять на замовлення інших осіб (с. 71 Закону). У п. 1.8 Інструкції запропоновано конкретніше визначення: підставою для проведення експертизи (експертного дослідження) є процесуальний документ про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом), або договір з експертом чи експертною установою, укладений за письмовим зверненням особи, у якому обов'язково зазначають реквізити, перелік питань, що підлягають вирішенню, а також об'єкти, які підлягають дослідженню.

Усі процесуальні кодекси України містять норми, які регулюють порядок призначення та проведення судових експертиз.

Так, наприклад, у ст. 100 ГПК України зазначено, що особі, якій доручено проведення експертизи «(повідному експерту або експертній установі)», направляють об'єкти й матеріали, що підлягають дослідженню. У п. 3.2 Інструкції зауважено, що до експертної установи (експертові) надаються: документ про призначення експертизи (залучення експерта), об'єкти, зразки для порівняльного дослідження та, за клопотанням експерта, — матеріали справи (протоколи оглядів з додатками, протоколи вилучення речових доказів тощо).

Що стосується судово-почеркознавчої експертизи, то для її проведення орган (особа), який її призначає, повинен крім документа про призначення експертизи направити до експертної установи досліджуваний документ (документи) і порівняльний матеріал — зразки підпису та почерку особи (осіб). Зі свого боку, зразки повинні бути належної якості (достовірні та в достатньому обсязі).

Відповідно до п. 3.5 Інструкції та п. 1.1 Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (далі — Науково-методичні рекомендації) [3], об'єктами почеркознавчих досліджень можуть бути різні за обсягом рукописні записи та підписи, надані в оригіналах документів.

Підсумовуючи наведене, у разі призначення судово-почеркознавчої експертизи до експертної установи необхідно надавати документ про призначення судово-почеркознавчої експертизи, обов'язково оригінал досліджуваного документа (документів) із «живим» підписом (підписами) і/або рукописними записами, оригінали документів для використання їх як зразків підпису та почерку певної особи (осіб), що потребує перевірки.

Порушення викладених вимог призводить до того, що експерт, ознайомившись із наданими матеріалами, згідно з п. 2.1 Інструкції та керуючись відповідними нормами процесуальних кодексів України (ст. 69 КПК, ст. 72 ЦПК, ст. 69 ГПК, ст. 273 КУПАП, ст. 68 КАСУ), має право заявити клопотання про надання додаткових матеріалів, необхідних для надання висновку.

Законодавство України також регулює часові межі, у яких діє експерт під час виконання своїх обов'язків. Визначені строки вивчення надісланих матеріалів, складання клопотань, очікування відповіді (додаткових матеріалів), проведення експертних досліджень і складання за ними висновку експерта.

При цьому слід враховувати, що, згідно з п. 1.13 Інструкції, до строку проведення експертиз не належить строк виконання клопотань експерта. Тобто строк отримання замовником висновку експерта за результатами проведення судово-почеркознавчої експертизи (експертного дослідження) може бути відкладено на будь-який час, що, зі свого боку, суттєво впливатиме на строки розслідування/розгляду відповідних справ. Тобто час виконання експертиз, зокрема судово-почеркознавчих, безпосередньо пов'язаний із якістю матеріалів, наданих до експертної установи. Значну частку серед вихідних документів складають повідомлення про неможливість надання висновку експерта, які стають результатом невиконання надісланих клопотань.

Вивчення експертної практики лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних та мистецтвознавчих досліджень ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (на прикладі почеркознавчого сектору) свідчить, що останніми роками доволі нечасто під час первинного звернення про призначення експертизи до експертної установи надходить достатньо оформлених матеріалів (як від органів досудового розслідування, так і від судів різних рівнів).

Наведемо найбільш поширені помилки, яких припускаються особи, що призначають судові почеркознавчі експертизи.

Мабуть, найбільш поширеним недоліком є ненадання для проведення почеркознавчого дослідження порівняльного матеріалу відповідної якості.

Орієнтовну характеристику зразків підпису та почерку особи, яку перевіряють (вільних, умовно-вільних та експериментальних), наведено у п. 1.3 розд. I Науково-методичних рекомендацій. Цей документ опубліковано в інтернеті; ним мають змогу послуговуватися зацікавлені особи під час підготовки матеріалів на експертизу [1]. Визначено, що вільними зразками є рукописні тексти, рукописні записи (літерні та цифрові), підписи, достовірно виконані певною особою до відкриття кримінального провадження, провадження у справах про адміністративні правопорушення, цивільних, адміністративних чи господарських справах і не пов'язані з їх обставинами. Умовно-вільними вважають зразки почерку і/або підпису, виконані певною особою до відкриття провадження у справі, але пов'язані з обставинами цієї справи або виконані після відкриття провадження у справі та є як пов'язаними зі справою, так і не пов'язаними з її обставинами. Що стосується експериментальних зразків, то їх виконують спеціально для проведення призначеної експертизи за завданням органу (особи), який (яка) її призначив (призначила).

Вільні й умовно-вільні зразки потрібно зіставляти з досліджуваними об'єктами, тобто мати у наявності аналогічні за складом літери/цифри, підписи й рукописні записи з літерами, які є у складі досліджуваних підписів. Бажано, щоб вони відповідали досліджуваним об'єктам за часом виконання (особливо якщо у досліджуваному об'єкті спостерігаються ознаки порушення координації рухів або за матеріалами справи були наявні певні збиваючі фактори: хворобливий стан, незручна поза, вікові зміни, зловживання алкогольними напоями тощо). Масив зразків за можливості повинен містити офіційні документи, які засвідчують особу, документи, аналогічні досліджуваному за цільовим призначенням, різнохарактерні документи.

Правила відбирання експериментальних зразків підписів та почерків викладено у п. 1.6 розд. I Науково-методичних рекомендацій. Процес отримання зразків містить два етапи, кожний із яких ретельно описано.

Достатність і якість наданих для проведення експертизи зразків почерку та підпису визначає експерт у кожній експертній ситуації окремо.

Достатнім визнають такий обсяг порівняльного матеріалу, за яким можна виявити індивідуальність, варіативність і стійкість ознак у досліджуваному об'єкті та зразках підпису (почерку) певного виконавця.

Вивчення клопотань, які заявляли експерти-почеркознавці, свідчить, що наданий порівняльний матеріал мав такі особливості:

- відсутність вільних зразків почерку (підпису), наявність лише експериментальних зразків;
- вільні зразки надано у вкрай обмеженій кількості, експериментальні зразки не надано або надано такі, які не можна зіставити з досліджуваними об'єктами (наприклад: для дослідження короткого підпису надано цифрові записи або записи, що не містять літер зі складу підпису, тощо);
- під час встановлення виконавця несправжнього підпису не надано експериментальних зразків почерку

ймовірного виконавця у вигляді досліджуваного підпису, рукописних записів, зіставних за складом літер із досліджуваним об'єктом;

- надання вільних, умовно-вільних зразків, розташованих в однохарактерних документах, експериментальних зразків без урахування умов виконання досліджуваних об'єктів (пози, приладдя письма, виду паперу, графлення, обмеженого зорового контролю тощо).

В окремих випадках до експертної установи не надають досліджуваних документів або надають їх у копіях. Як зауважено вище, згідно з п. 3.5 Інструкції та п. 1.1 розд. I Науково-методичних рекомендацій об'єктами почеркознавчих досліджень є почеркові реалізації в оригіналах документів.

У деяких випадках як об'єкти дослідження, так і порівняльний матеріал надають неналежними.

У разі призначення судово-почеркознавчої експертизи у господарському процесі до експертної установи неодноразово надавали тільки ухвали про призначення судово-почеркознавчих експертиз. Відсутність об'єктів дослідження унеможливлювала проведення експертизи та спонукала експертів до повідомлень відповідних судів про виявлені недоліки у наданих матеріалах шляхом надсилання листів відповідно до п. 4.4 Інструкції.

Не останнє місце поміж недоліків посідає формулювання питань, за якими має бути проведено експертизу. Здебільшого в ухвалі про призначення судово-почеркознавчої експертизи суд фіксує питання у тій редакції, яку пропонує учасник справи, незважаючи на те, чи відповідає вона методикам дослідження та компетенції експертів. Слід додати, що орієнтовний перелік питань, які можна поставити під час проведення відповідного виду експертизи, наведено в Науково-методичних рекомендаціях за кожним видом окремо (стосовно почеркознавчої експертизи — у п. 1.2 розд. I). Цей факт зафіксовано у п. 3.3 Інструкції. Статті процесуальних кодексів також мають норми, що регулюють визначення питань для проведення експертизи.

Наприклад, відповідно до ч. 4—5 ст. 103 чинного Цивільного процесуального кодексу України питання, із яких має бути проведено призначену судом експертизу, визначає суд. Учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта. У разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну.

Отже, ми вважаємо, що після запропонованих учасниками справи питань, які мають бути поставлені на вирішення експертизою, у власній редакції перед занотуванням їх до резолютивної частини ухвали про призначення експертизи, суддя може змінити їхню редакцію відповідно до Науково-методичних рекомендацій.

Слід зазначити, що згідно з п. 4.12 Інструкції, якщо питання у документі про призначення експертизи сформульовано неясно або його редакція не відповідає рекомендаціям, але зміст завдання експертові зрозумілий, то після наведення питання в редакції документа він може

дати відповідні роз'яснення і викласти питання в редакції, що відповідає цим рекомендаціям. Але використання зазначеного пункту не завжди можливе. В іншому разі експерт змушений знову застосувати своє право заявляти клопотання щодо уточнення поставлених питань (п. 2.1 Інструкції), що також збільшує строки виконання ухвали/постанови про призначення експертизи.

Підсумуємо викладене: заporукою успішного та швидкого проведення експертизи, зокрема судово-психологічної, є якісно підготовлені матеріали (чітко поставлені завдання, надані об'єкти дослідження, якісний порівняльний матеріал).

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 16.02.2021).
2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 16.02.2021).
3. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 16.02.2021).

О. О. Слінець,

старший науковий співробітник Полтавського відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
м. Полтава, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0454-2707>, e-mail: gannacok@gmail.com

С. П. Товкач,

науковий співробітник ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Харків, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8382-4595>, e-mail: svetlanatov2009@gmail.com

ЩОДО ЮРИДИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НЕПОВНОЛІТНІХ ПІДОЗРЮВАНИХ (ОБВИНУВАЧЕНИХ)

Анотація. Обрання судом виду покарання чи виховного заходу щодо дитини-правопорушника має враховувати рівень її психічного розвитку та індивідуальних рис. Необхідність встановлення цих психологічних феноменів відображено в нормативних актах і може бути здійснено за допомогою судово-психологічної експертизи.

Ключові слова: вік, неповнолітній, дитина, кримінальна відповідальність, судово-психологічна експертиза, юридичне значення.

Abstract. The choice by court of the type of punishment or educational measure for a child offender should take into account the level of his mental development and individual traits. The need to establish these psychological phenomena is reflected in the law and can be done through forensic psychological examination.

Keywords: age, juvenile, child, criminal liability, forensic psychological examination, legal significance.

Аннотация. Избрание судом вида наказания либо воспитательного воздействия относительно ребёнка-правонарушителя требует учёта уровня психического развития и индивидуальных черт последнего. Необходимость установления этих психологических феноменов отражено в законе и может быть реализовано средствами судебно-психологической экспертизы.

Ключевые слова: возраст, несовершеннолетний, ребёнок, уголовная ответственность, судебно-психологическая экспертиза, юридическое значение.

Притягнення до кримінальної відповідальності неповнолітніх має враховувати права дітей-правопорушників, стримувати їх повторну віктимізацію, сприяти ресоціалізації. Досягнути цієї мети можна, визнавши пріоритет виховного підходу над каральним, що відповідає міжнародним правовим нормам щодо дітей [1, 2].

Реалізація виховного підходу потребує врахування низки психологічних чинників, які визначають здатність дитини нести відповідальність (деліктоздатність),

зумовлюють специфіку проведення розслідування та вибір заходів впливу. Це відображено в законах більшості країн: в одних передбачено ювенальний кримінальний закон, в інших існують указівки щодо особливостей застосування норм кримінального права до дітей [3, 4, 5, 6].

Одним із необхідних критеріїв деліктоздатності особи є ступінь її особистісної, інтелектуальної, емоційно-вольової зрілості, який дає змогу повною мірою усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. Відсутність такої здатності може бути зумовлена віковою незрілістю [5, 6, 7]. Історія урахування віку особи, яка порушила закон, для обрання заходів впливу на неї бере початок від Давнього Риму, ця практика продовжилася у країнах Європи (зокрема, у країнах, до складу яких входили українські землі) [3, 5].

Вік, із якого неповнолітній несе кримінальну відповідальність, встановлюють у єдиний або диференційований спосіб. За єдиного підходу деліктоздатність настає після досягнення певного паспортного віку. За диференційованого можливість кримінальної відповідальності дитини залежить від ряду чинників, серед яких суб'єктивні якості порушника (рівень психічного розвитку, наявність усвідомлення протиправності вчинку) [5].

Доцільність врахування індивідуальних особливостей дитини-правопорушника зумовлена тим, що на відміну від паспортного, психологічний вік є не датою, а періодом психічного розвитку людини, темп якого залежить від біологічних та соціальних факторів [7, 8, 9]. Усвідомлення дитиною суспільної небезпечності злочинного діяння не настає в момент досягнення 14- чи 16-річчя, констатація наявності/відсутності такого розуміння вимагає врахування психологічних особливостей неповнолітнього. У разі проблем із фізичним здоров'ям, порушеннями у функціонуванні сенсорних систем чи несприятливих умов виховання можливе відставання неповнолітнього у психічному розвитку, відсутність або обмеження здатності до